

บทที่ ๔

ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกับชื่อและ เนื้อหาของกลอนกลบท

เนื่องจากกลอนกลบทที่นำมาวิเคราะห์ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ นอกจากจะแต่งโดย กวีคนละคนกันแล้วยังแต่งในยุคนิยมที่แตกต่างกันด้วย คือกลบทศิริวิบุลยคติชาคกแต่งโดย หลวงศรีปรีชา (เซ่ง) ซึ่งหากยึดแนวคิดเดิมนั้นจะแต่งในสมัยปลายกรุงศรีอยุธยาคือแต่งใน สมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ (พ.ศ. ๒๒๗๕ - ๒๓๐๑) ส่วนคำราเพลงยาวกลบทและกลอักษร แต่งในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (๒๒๗๕) โดยกวีหลายท่าน รวมทั้งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ได้ทรงพระราช นิพนธ์ด้วย สำหรับกลบทสุภาษิตแต่งโดยหลวงธรรมมาภิรมย์ (ถึก จิตรกรถึก) ในสมัยพระบาท สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (๒๔๕๔) สิ่งที่แตกต่างกันอีกอย่างหนึ่งคือ เนื้อหาของกลบททั้ง ๓ ยังแตกต่างกันอีกด้วย กลบทศิริวิบุลยคติชาคก จะมีเนื้อ เรื่อง เกี่ยวกับชาคกซึ่งเป็น เรื่องยาวต่อเนื่องกันตั้งแต่ต้นไปจนจบ แต่คำราเพลง ยาวกลบทและกลอักษรจะมีเนื้อ เรื่องซ้ำกันคือ จะมีเนื้อ เรื่องเกี่ยวกับความรัก กลบทแต่ละ ชนิดเปรียบเสมือนจดหมายที่ชาย เขียนไปฝากรัก หรือแสดงความรัก หรือคัดพ้อต่อว่าหญิง คนรักอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งจะจบความลง เปิดเสรีใจในแต่ละกลบทหนึ่งต่อ เนื้อไปยังกลบทอื่น ส่วนกลบทสุภาษิตจะมีลักษณะคล้ายคลึงกับคำราเพลงยาวคือ จะจบความลงในแต่ละกลบทแต่ จะต่างกันตรงเนื้อ เรื่อง กลบทสุภาษิตจะมีเนื้อ เรื่องเกี่ยวกับการสั่งสอนให้กระทำหรือนำให้ กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ถึงแม้กลบทศิริวิบุลยคติชาคก คำราเพลงยาวกลบทและกลอักษรและ กลบทสุภาษิตจะแตกต่างกันดังกล่าวมาแล้วแต่ สิ่งหนึ่งที่มีเหมือนกันก็คือการสร้างกลอนสุภาพ ให้เป็นกลอนกล บทโดยใช้กลไกทางภาษาต่างว ทาให้เกิดเป็นกลอนกลบทขึ้นมาหลายชนิด

คังกล่าวบนบทที่ ๓ แล้ว คังนั้นในบทนี้ผู้วิจัยจะหาการวิเคราะห์หา ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกับชื่อและเนื้อหาของกลอนกลบท เพื่อจะดูว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่และถ้ามีความสัมพันธ์กันจริงความสัมพันธ์นั้นจะเป็นแบบใด

๔.๑ ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกับชื่อของกลอนกลบท

การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกับชื่อของกลอนกลบทนี้ เริ่มต้นจากการนำกลบททั้งหมดที่มีอยู่ในกลบทศิริวิบุลยศึกษาคถา ทาราเพลงยาวกลบทและกลอักษร และกลบทสุภาษิตมาจัดเข้าเป็นกลุ่มตามกลหลักในการสร้างกลที่ว่าด้วยเงื่อนไขของกลและแบบของการสร้างกลก่อนแล้วจึงมาพิจารณาชื่อของกลบทนั้นว่า บังชี้เกี่ยวกับเงื่อนไขและแบบของกลหรือไม่และหากมีการบังชี้เกี่ยวกับเงื่อนไขหรือแบบของกลก็แสดงว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกับชื่อของกลอนกลบทและผู้วิจัยจะคังหาว่าความสัมพันธ์นั้นเป็นไปในแบบใด

ผลการวิเคราะห์พบว่า เงื่อนไขและรูปแบบของกลนั้นมีความสัมพันธ์กับชื่อของกลบท ทั้งนี้เพื่อจะช่วยให้ผู้รับสารชาไขกลได้ถูกต้องหรือง่ายขึ้น ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบของกลอนกลบทกับชื่อของกลอนกลบทนั้นสามารถแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่มคือ

๔.๑.๑ ความสัมพันธ์แบบตรง หมายถึงการที่ชื่อของกลบทตั้งขึ้นโดยนำข้อกำหนดมาเป็นชื่อ เช่น บังคับให้ใช้แค่ ก กา บังคับให้ใช้แค่ ก กา กน เป็นต้น

๔.๑.๒ ความสัมพันธ์แบบอธิบาย หมายถึงการที่ชื่อของกลบทมี ๒ ส่วน ส่วนที่ ๑ มีความหมายที่ชี้แนะข้อกำหนดและส่วนที่ ๒ เป็นข้อกำหนดของกล เช่น ถาวรธิดา บังคับให้ใช้น้ำมันทุวรรค มิให้ใช้น้ำมันลาย เป็นต้น

๔.๑.๓ ความสัมพันธ์แบบสอดคล้อง หมายถึงการที่ชื่อของกลบทมีความหมายที่ชี้แนะข้อกำหนดของกล เช่น ธงนำริ้ว หมายถึง ธงที่นำหน้าริ้วขบวน คังนั้นชื่อกลบทนี้จะบ่งตำแหน่งของกลว่า เกิดที่ต้นวรรค

คังมีรายละเอียดคังต่อไปนี้

๔.๑.๑ ความสัมพันธ์แบบตรง หมายถึงการที่ชื่อของกลบทตั้งขึ้นโดยนำข้อกำหนดมาเป็นชื่อ เช่น บังคับให้ใช้ได้ ก กา ก็หมายถึง การที่กวีกำหนดคำให้ใช้เฉพาะพยางค์ที่ไม่มีตัวสะกดในการแต่งและความหมายของพยางค์ที่ไม่มีตัวสะกดในที่นี้จะ เน้นที่รูปเขียน เช่น "จา" ตามรูปเขียนจะมีแค่พยัญชนะ "จ" และสระ "า" เท่านั้น ถึงแม้เวลาอ่านจะมีเสียง "ม" สะกด ก็ถือว่าเป็นการสะกดในมาตราแม่ ก กา กลอนกลบทที่มีความสัมพันธ์แบบตรงนี้มีทั้งหมด ๗ กลบทเรียงตามลำดับที่กวีแต่งไว้คือ

บังคับให้ใช้ได้ ก กา

บังคับให้ใช้ได้ ก กา กน

บังคับให้ใช้ได้ ก กา กง

บังคับให้ใช้ได้ ก กา กน กง กค

บังคับให้ใช้ได้ ก กา กน กง กค กก

บังคับให้ใช้ได้ ก กา กน กง กค กก กบ

บังคับให้ใช้ได้ ก กา กน กง กค กก กบ กม

สังเกตเห็นได้ว่ากลอนกลบทในกลุ่มนี้ใช้รูปแบบของกลไกมาเป็นชื่อของกลบทโดยตรงและชื่อที่นำสังเกตอีกประการหนึ่งคือการที่กวีกำหนดคำให้มีตัวสะกดในมาตราแม่ กน กงก่อน แล้วจึงเป็นมาตราตัวสะกดที่เป็นคำตาย คือ แม่ กค กก กบ และปิดท้ายด้วยมาตราแม่ กม ไม่มีตัวสะกดในมาตราแม่ เกษ และ เกอว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า พยางค์ที่มีตัวสะกดในมาตราแม่เกษและเกอวจะมีจำนวนจำกัดกว่าพยางค์ที่มีตัวสะกดในมาตราอื่น ๆ จึงไม่นิยมที่จะนำมาเป็นชื่อบังคับในการแต่งดังกล่าว

๔.๑.๒ ความสัมพันธ์แบบอธิบาย หมายถึงการที่ชื่อของกลบทมี ๒ ส่วน ส่วนที่ ๑ มีความหมายที่ชี้แนะข้อกำหนดและส่วนที่ ๒ เป็นข้อกำหนดของกล เช่น กลบทตะเข็บเค้ซอน กำหนดอักษรลหุฯ ครุคั่นกันดังนี้ เห็นได้ว่าชื่อกลบทส่วนที่ ๑ จะชี้แนะให้เห็นการเคลื่อนไหวแบบขึ้นลง ส่วนที่ ๒ จะอธิบายข้อกำหนดของกล คือ บอกให้รู้ว่าการแต่งกลบทชนิดนี้จะขึ้นต้นด้วยพยางค์ที่มีเสียง เบา (ลหุ) แล้วตามด้วยพยางค์ที่มีเสียงหนัก (ครุ) สลับกันไป กลบท

ที่มีความสัมพันธ์แบบอธิบายมีทั้งสิ้น ๑๗ กลบท แบ่งได้เป็น ๒ กลุ่มย่อยคือ

๔.๑.๒.๑ กลุ่มที่กำหนดเกี่ยวกับเสียงและตัวอักษร มีทั้งหมด ๑๐ ชนิด ได้แก่
 กลบทอักษรล้วน บังคับให้เข้าวรรคละ ๓ อักษร กลบทอักษรสลับล้วน ระยะเวลาสามอักษร
 กลบทครึ่งเมก บังคับให้เข้าอักษรวรรคละสามคู่อักษร กลบทสุนทรภัสล บังคับให้เข้าแค่
 สอง มีให้เข้า สอง หรือ กลบทวิมลวาทิ บังคับให้เข้าแค่ สอง มีให้เข้า สอง หรือ กลบทอธิติ
 อักษรบังคับให้เข้าแค่ หรือ มีให้เข้า สอง สอง กลบทกระจายระฆังผล วรรคประภมาให้มีอักษรสูง
 นาน้ำวรรค วรรคที่สองอักษรกลางน้ำน้ำวรรค วรรคที่สามอักษรต่ำน้ำน้ำวรรค
 กลบทถาวรธิดา บังคับให้เข้านม้วนทวารรมมีให้เข้านม้วน กลบทเสกขอนมูล บังคับให้
 เข้านม้วนทวารรมมีให้เข้านม้วน และกลบทอุระโรภวิวิลาศ บังคับให้เข้าพินทุเอกวรรค
 หนึ่ง มีให้เข้าพินทุเอกพินทุโทปนกันคงคงกลบททั้งปวง

๔.๑.๒.๒ กลุ่มที่กำหนดเกี่ยวกับมาตราการประสมอักษร มีทั้งหมด ๗ ชนิด
 ได้แก่ กลบทอักษรกลอนคาย บังคับให้เข้า อี อี อุ อะ กค กก กบ กลบทกะเข็บ
 ไซ้ชอน กำหนดอักษรลหุนาครุคั่นกันดังนี้ กลบทบรรโศภกา กำหนดครุหนึ่งลหุสองทวารรรค
 กลบทภลีนีโรสภิก มีะคะสอง มะคะหนึ่ง ะคะสองอยู่อันค้ำกัน กลบทวิกลิลศสสา
 มีะคะ สะคะ ชะคะ สะคะ ตะคะสองครุ กลบทอินทาทิกร วรรคประภมาให้เข้า
 ตะคะ วรรคที่สองให้เข้าตะคะ วรรคที่สามให้เข้าชะคะ วรรคที่สี่ครุสอง และกลบท
 วสันตคิลภาวาทิ วรรคประภมาให้เข้าตะคะ วรรคที่สองมะคะ วรรคที่สามที่สี่ชะคะ
 วรรคที่ห้าครุ ๒

๔.๑.๓ ความสัมพันธ์แบบสอดคล้อง หมายถึงการที่ชื่อของกลบทมีความหมายที่ชี้แนะข้อ
 กำหนดของกล เช่น กลบททศประวัติ บ่งให้รู้ว่ามีารเกิดของเงื่อนไซของกลเดียวกัน ๑๐
 ครั้ง เพราะคำว่าทศ หมายถึง ๑๐ แต่จะเป็นเงื่อนไซของกลแบบใดนั้นผู้รับสารต้องหา
 เอาเอง หรือกลบทลิ้นตะกวดคณอง ก็บอกให้รู้ว่ายกออก เป็น ๒ ส่วนวนได้ เพราะลิ้น
 ตะกวดจะมี ๒ แฉก หรือกลบทเบญจวรรณห้าสิ ก็บอกให้รู้ว่าจะต้องมีการเกิดของชนิดของกล
 เดียวกัน ๕ ครั้ง เพราะคำว่า เบญจ แปลว่า ๕ ดังนั้นเป็นต้น

ความสัมพันธ์แบบสอดคล้องนี้มีพบในบางกลบทนอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว เช่น กลบทสิงหพาวท คำว่า "สิงห" หมายถึง ภาษาบาลีสัทสิงหล ส่วน "พาวท" หมายถึง ถ้อยคำ ดังนั้นชื่อกลบทนี้จึงชี้แนะที่มาของพยางค์ที่ใช้ในการแต่งกลบทว่าเป็นพยางค์ที่มาจาก ภาษาบาลีสัทสิงหล กลบทตรีชะมก คำว่า "ตรี" หมายถึง สาม ส่วน "ชะมก" (ยมก) หมายถึง คู่ ดังนั้นตรีชะมกจึงหมายถึง สามคู่ นั่นคือ ชื่อกลบทนี้จะชี้แนะว่า ต้องมีการ เกิดของชนิดของกลที่เหมือนกัน ๑ คู่ ๑ ครั้ง เช่น ถ้าชนิดของกลเป็นเสียงพยัญชนะก็ ต้องเป็นเสียงพยัญชนะ ๒ เสียง และ เกิดซ้ำกัน ๒ เสียงนี้ ๑ ครั้ง กลบทถอยหลังเข้า คลอง ชื่อของกลบทนี้บ่งชี้ว่า ผู้อ่านต้องอ่านคำประพันธ์จากข้างหลังมาหาข้างหน้าด้วย เพราะ คำว่า "ถอยหลังเข้าคลอง" นี้ ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (๒๕๒๕ : ๓๔๔) หมายถึง หวนกลับไปหาของเดิม ซึ่งก็หมายถึง การย้อนกลับหลังนั่นเอง นั่นคือชื่อ ของกลบทบ่งชี้การไขกลให้ผู้รับสารทราบ ว่า ต้องอ่านคำประพันธ์แต่ละวรรคตามลำดับจาก พยางค์หน้าไปสุดพยางค์ท้ายแล้ว ก็ต้องอ่านพยางค์ท้ายวรรคเรียงกลับมาหาพยางค์หน้าวรรค อีกครั้งหนึ่งด้วย ฯลฯ

การที่กวีตั้งชื่อของกลบทให้มีความสอดคล้องกับรูปแบบของกลไกนี้อธิบายได้ว่า เพื่อเป็นการช่วยให้ผู้รับสารสามารถไขกลได้ง่ายขึ้น และนอกจากนี้ยัง เป็นการแสดงถึงความ สามารถของกวีที่สามารถตั้งชื่อกลบทให้ไพเราะน่าฟัง แล้วยัง เป็นเครื่องชี้แนะถึงกลที่ซ่อนไว้ ด้วย

๔.๒ ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกับเนื้อหาของกลอนกลบท

เนื่องจากกลบทสิริวิบุลยคติชาตก คำราเพลงยาวกลบทและกลอักษรและกลบท สุภาษิต มีเนื้อเรื่องแตกต่างกัน คือ กลบทสิริวิบุลยคติชาตกจะเป็นเรื่องยาวต่อเนื่องกันและ เป็นเรื่องที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับศาสนา ส่วนคำราเพลงยาวกลบทและกลอักษรจะเป็นเรื่องของ ความรักและจบลงในกลบทแต่ละชนิด คือ ไม่มีเนื้อเรื่องต่อเนื่องกันไป สำหรับกลบทสุภาษิต ก็เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการสั่งสอนหรือเป็นคติเตือนใจ ผู้แต่งจะแต่งให้จบลงในกลบทแต่ละ

ชนิด เช่นเดียวกับคำราเพลงยาวกลบทและกลอักษร ด้วยเหตุที่กลบทศิริวิบุลภคิตีชาคก เป็นเรื่องยาว มีการบรรยายถึงตัวละครและเหตุการณ์ต่างๆ ต่อเนื่องกันไป ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะหาการวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบของกลอนกลบทกับเนื้อหาของกลอนกลบทในกลบทศิริวิบุลภคิตีชาคก เพื่อจะหาว่า การที่ผู้แต่งใช้กลบทต่างชนิดกันในการบรรยายเรื่องราวที่แตกต่างกันนี้เป็นเพราะผู้แต่งมีการเลือกใช้รูปแบบของกลอนกลบทกับเนื้อหาที่สื่อออกมาให้สัมพันธ์กันหรือไม่ และหากมีความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบของกลอนกลบทกับเนื้อหาของกลอนกลบท ความสัมพันธ์นั้นเป็นอย่างไร

เนื้อเรื่องที่เป็นแก่นของศิริวิบุลภคิตีชาคกมีดังนี้ ท้าวยศคีติครอง เมืองจัมบากมีพระมเหสีชื่อพระนางศิริมดี แต่ทั้งสองพระองค์ไม่มีพระโอรสและพระธิดา บรรดาอำมาตย์จึงพากันไปอ้อนวอนให้ทั้งสองพระองค์หาทางมีพระราชบุตร พระนางศิริมดีจึงถือศีล คั้นหนึ่งพระนางทรงพระสุบินว่า มีคาบสเทหะนาแก้วมาให้ จิตรทนายว่าพระนางจะได้พระโอรสแต่จะต้องพลัดพรากจากเมือง ต่อมาท้าวพาลราชยกทัพมาล้อมเมือง ท้าวยศคีติไม่ต้องการให้ประชาชนเดือดร้อนจึงพาพระนางศิริมดีหนีออกจากเมือง ไปผนวชอยู่ที่อาศรมแห่งหนึ่งที่เขาวินุลบรรพต แต่ถูกพรานป่าที่พระองค์ช่วยเหลือหักหลัง นำทหารไปจับท้าวยศคีติมากักขังไว้ที่เมืองจัมบาก พระนางศิริมดีคลอดลูก เป็นผู้ชายตั้งชื่อว่า ศิริวิบุลภคิตี เมื่อศิริวิบุลภคิตีโตขึ้นและรู้เรื่องราวของพระราชบิดาก็ลาพระมารดาออกติดตามมายัง เมืองจัมบาก พอมาถึงเมืองก็เป็นเวลาเดียวกับที่พระยาพาลราชสั่งให้นำตัวท้าวยศคีติไปประหาร ศิริวิบุลภคิตีจึงขอรับโทษแทน แต่ไม่ว่าจะฆ่าศิริวิบุลภคิตีอย่างไรศิริวิบุลภคิตีก็ไม่คาย พระยาพาลกลับถูกแผ่นดินสูบตาย ศิริวิบุลภคิตีจึงขึ้นครองเมืองจัมบากแทนและได้ยกกองทัพไปรบพระมารดา กลับเมือง แต่พระนางศิริมดีสิ้นพระชนม์ไปเสียก่อน

ในการบรรยายเรื่องราวทั้งหมดนี้ กวีได้แต่ง เป็นกลอนกลบท ๘๕ ชนิด (เนื่องจากอีก ๑ ชนิดนั้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แล้วว่า ไม่ใช่กลอนกลบท) ผู้วิจัยได้ใช้กลอนกลบททั้ง ๘๕ ชนิดนี้เป็นข้อมูลในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบของกลอนกลบทกับเนื้อหาของกลอนกลบท โดยมีขั้นตอนในการดำเนินงานดังนี้

๑. อ่านกลอนกลบททั้งหมดตั้งแต่ต้นจนจบ เพื่อทำความเข้าใจเนื้อของ เรื่องราว

๒. แบ่งกลอนกลบททั้งหมดออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ คือ

ก. กลอนกลบทที่ใช้สื่อความ หมายถึง กลอนกลบทที่หาหน้าในการ
 คำเนินเรื่อง เช่น หาหน้าที่บรรยายเหตุการณ์ หรือเรื่องราวของตัวละคร หรือหาหน้าที่
 สลับเรื่อง คือ เปลี่ยนฉากของเหตุการณ์ หรือ เปลี่ยนตัวละครใหม่ ตลอดจนหาหน้าที่สรุป
 เรื่องราวก็ได้

ข. กลอนกลบทที่ใช้สื่ออารมณ์ หมายถึง กลอนกลบทที่ไม่ได้หาหน้าที่ในการ
 คำเนินเรื่องโดยตรง แต่จะเป็นกลอนกลบทที่หาหน้าที่ตามขนบนิยมในการแต่งร้อยกรอง
 เช่น หาหน้าที่บรรยายความสวยงามของสิ่งต่างๆ บรรยายธรรมชาติ อารมณ์ หรือความ
 รู้สึกต่างๆ

ในการพิจารณาคัดเลือกว่า กลอนกลบทชนิดใดจะอยู่ในประเภทใดนั้น ผู้วิจัยจะพิจารณา
 คูหน้าที่ในการสื่อความ เป็นหลักก่อนและหาก เนื้อหาของกลอนกลบทนั้นยากที่จะตัดสินว่ากลอนกลบท
 นั้นจะอยู่ในประเภทใดแน่ ก็จะพิจารณาความในกลอนที่อยู่อ้างหน้าหรือข้างหลังประกอบ
 ด้วย เช่น กลอนทงษ์คาบพวงแก้ว ผู้วิจัยได้ตัดสินให้อยู่ในกลอนกลบทประเภทที่ใช้
 สื่อความ เพราะกลอนทงษ์คาบพวงแก้วที่อยู่อ้างหน้ากลอนทงษ์คาบพวงแก้วนี้จะจบลงด้วยความว่า
 "เรื่องนี้ยังยั้งไว้วันเรื่องนี้" แสดงให้เห็นว่าเป็นการสิ้นสุดหรือจบเรื่องราวตอนหนึ่งแล้วซึ่ง
 ต่อไปก็ต้องขึ้นเรื่องใหม่ ซึ่งกลอนทงษ์คาบพวงแก้วก็ขึ้นต้นว่า "จักกลับกล่าวกล่าวถึงมิ่งมิ่ง
 เมียขวัญ" แสดงว่าเป็นการเริ่มต้นกล่าวถึงตัวละครใหม่และเหตุการณ์ใหม่ ถึงแม้จะมีการ
 แทรกการบรรยายอารมณ์ ก็เป็นเพราะกวีต้องการบรรยายให้ผู้อ่าน เห็นภาพของตัวละคร
 ชัดเจนขึ้น และอีกทั้งยังเป็นขนบของการแต่งร้อยกรองที่นิยมแต่งแบบนี้ ดังนั้นผู้วิจัยจึง
 พิจารณาคัดเลือกให้กลอนทงษ์คาบพวงแก้วอยู่ในกลุ่ม ก.

๓. พิจารณากลอนกลบทแต่ละประเภทว่า สามารถจะแบ่งกลุ่มย่อยลงได้
 อีกหรือไม่ ก็พบว่าในกลอนกลบทที่ใช้สื่อความหมายนั้นสามารถแบ่งย่อยได้เป็น ๓ กลุ่ม คือ
 กลอนที่หาหน้าที่สลับและสรุปเรื่อง กลอนที่หาหน้าที่บรรยายเหตุการณ์หรือการกระทำของ
 ตัวละคร และกลอนที่หาหน้าที่ทั้งบรรยายเหตุการณ์และความรู้สึกของตัวละคร

๔. สรุปผลการวิเคราะห์

จากการวิเคราะห์กลอนกลบททั้ง ๘๔ ชนิด สรุปได้ว่า กลอนกลบทนี้ สามารถแบ่งตามหน้าที่เฉพาะออกได้เป็น ๔ กลุ่มใหญ่ คือ

- ๔.๒.๑ กลบทที่ทาทหน้าที่สลบและสรุปเรื่อง
 - ๔.๒.๒ กลบทที่ทาทหน้าที่บรรยายเหตุการณ์หรือการกระทำของตัวละคร
 - ๔.๒.๓ กลบทที่ทาทหน้าที่บรรยายทั้ง เหตุการณ์และความรู้สึกของตัวละคร
 - ๔.๒.๔ กลบทที่ทาทหน้าที่บรรยายธรรมชาติและอารมณ์หรือความรู้สึก
- ดังมีรายละเอียดดังนี้

๔.๒.๑ กลบทที่ทาทหน้าที่สลบและสรุปเรื่อง

กลบทที่ทาทหน้าที่สลบและสรุปเรื่อง หมายถึงกลบทที่ทาทให้ผู้อ่านทราบความเป็นมา เริ่มต้นของ เหตุการณ์ หรือตัวละคร หรือทราบถึงการลงเอยของ เหตุการณ์ ตัวอย่าง เช่น กลบทมธุรสวาที เป็นกลบทที่ใช้นำเรื่อง คือกลบทนี้จะกล่าวถึงเมืองจัมบาก กษัตริย์ผู้ครองเมืองและเสนามาดยที่พากันมาร้องขอให้กษัตริย์ทรงมีรัชทายาท ฯลฯ กลบทที่ทาทหน้าที่สลบและสรุปเรื่องมีทั้งหมด ๕ ชนิด ดังจะแสดงให้เห็นพร้อมทั้งกลไกในตารางต่อไปนี้

การเรียงลำดับของกลบทในตารางจะเรียงตามชนิดของกล คือ เริ่มจากชนิดของกลที่เป็นเสียงก่อน ตามด้วยชนิดของกลที่เป็นพยางค์ แล้วจึงเป็นคำอักษร นั่นคือจะเรียงลำดับแบบเดียวกับที่ได้วิเคราะห์ไว้ในบทที่ ๓

ส่วนสถิติที่เข้าในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะนับจำนวนความถี่ของการเกิดของกลไกแต่ละช่องแล้วแสดงให้เห็นเป็นอัตราร้อย

ตารางที่ ๑๒ แสดงกลไกหลักของกลอนกลบทที่มีหน้าสัมผัสและสรุปรื่อง

ชื่อกลบท	ST	TY	FT	P	O	G	TL
๑. มธุรสวาที	+V	+R	+S	+P ₁	+O ₁₋₂	+G ₂	4
๒. อักษรล้วน	+C	+R	+S	+P ₁	+O ₁	+G ₃	3
๓. อักษรบริพันธ์	+C	+R	+S	+P ₂	+O ₃	+G ₂	6
๔. รักร้อย	+Sy	+R	+S	+P ₁	+O ₁	+G ₂	2
๕. วัวพันหลัก	+Sy	+R	+S	+P ₂	+O ₁	+G ₂	2
๖. หงษ์คาบพวงแก้ว	+Sy	+R	+S	+P ₁	+O ₂	+G ₂	4
๗. สุนทรภศล	+AL	+LC	+S	+P ₂			
๘. ถาวรธิดา	+AL	+LV	+S	+P ₂			
๙. อุกษะโคภิกษุวิลาส	+AL	+LT	+S	+P ₂			

จากตาราง TL = จำนวนผลรวมของหน่วยผลลัพธ์อันเกิดจากกล
กรณีนี่ไม่มีตัวเลขหมายความว่าจะไม่มีการกำหนดจำนวนหน่วยต้นแบบและจำนวนหน่วยผลลัพธ์
เช่น การกำหนดค่าให้ใช้ "ส" ในกลบทสุนทรภศล ผู้แต่งจะใช้ "ส" จำนวนเท่าไรก็ได้

จากข้อมูลในตารางสามารถกล่าวให้เห็นชัดเจนเกี่ยวกับภาพรวมของโครงสร้าง
หลักของกลบทที่กริใช้ในกลอนกลบทที่หาหน้าสัมผัสและสรุปรื่องได้ดังนี้

กลบทที่หาหน้าสัมผัสและสรุปรื่องเป็นกลบทที่สร้างกลด้วยเสียง พยางค์และตัว
อักษรในอัตราส่วน ๑:๑:๑ แบบของกลจะใช้ทั้งการซ้ำและการกำหนดเฉพาะในอัตราส่วน
๒:๑ ครอบคลุมลักษณะของกลทั้งหมดเป็นแบบธรรมดา การเกิดของกลจะมีทั้ง เกิดในวรรคเดียว
กัน (P₁) และต่างวรรค (P₂) ในอัตราส่วน ๔:๕ มีจำนวนของหน่วยต้นแบบ O₁: O₂:O₃
= ๔: ๒:๑ มีจำนวนของหน่วยผลลัพธ์ G₂:G₃ = ๕:๑ และมีจำนวนผลรวมของหน่วยผลลัพธ์
อันเกิดจากกลคือ TL₂ : TL₃ : TL₄ : TL₆ = ๒:๑:๒:๑

๔.๒.๒ กลบทที่หาหน้าที่บรรยายเหตุการณ์หรือการกระทำของตัวละคร

กลบทที่หาหน้าที่บรรยายเหตุการณ์หรือการกระทำของตัวละครหมายถึงกลบทที่หาหน้าที่ในการดำเนินเรื่อง คือจะหาหน้าที่บรรยายเหตุการณ์หรือการกระทำของตัวละครอย่างเดียว มีทั้งสิ้น ๒๙ กลบท ดังแสดงไว้ในตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ ๑๓ แสดงกลบทหลักของกลอนกลบทที่หาหน้าที่บรรยายเหตุการณ์

ชื่อกลบท	ST	TY	FT	P	O	G	TL
<u>๑.กลุ่มบรรยายการกระทำ</u>							
๑. ก้านต่อคอก	+V	+R	+S	+P ₁	+O ₁	+G ₂	2
๒. อักษรสังวาศ	+V	+R	+S	+P ₁	+O ₂	+G ₂	4
๓. ช้างชูงวง	+V	+R	+S	+P ₁	+O ₂	+G ₂	4
๔. ครีษะมก	+C	+R	+S	+P ₁	+O ₂	+G ₃	6
๕. ระลอกแก้วกระทบฝั่ง	+C	+R	+S	+P ₁	+O ₃	+G ₂	6
๖. กิณร เก็บบัว	+Sy	+R	+S	+P ₁	+O ₁	+G ₂	2
๗. พยัคฆ์ข้ามห้วย	+Sy	+R	+S	+P ₁	+O ₁	+G ₂	2
๘. เสือซ่อนเล็บ	+Sy	+R	+S	+P ₁	+O ₁	+G ₂	2
๙. ครอบจักรวาล	+Sy	+R	+S	+P ₁	+O ₁	+G ₂	2
๑๐. มังกรคายแก้ว	+Sy	+R	+S	+P ₁	+O ₂	+G ₂	4
๑๑. มยุราพ้อนหาง	+Sy	+R	+S	+P ₁	+O ₂	+G ₂	4
๑๒. พระจันทร์ทรงกลด	+Sy	+R	+S	+P ₁	+O ₃	+G ₂	6
๑๓. ฉัตรสามชั้น	+Sy	+R	+S	+P ₁	+O ₃	+G ₂	6
๑๔. บุษบงแย้มผกา	+Sy	+R	+S	+P ₂	+O ₁	+G ₂	2
๑๕. ยศิภังค์	+Sy	+R	+S	+P ₂	+O ₁	+G ₂	2

ตารางที่ ๑๓ แสดงกลไกหลักของกลอนกลบทที่ห้าหน้าที่ยี่บรรยาย เหตุการณ์ (ต่อ)

ชื่อกลบท	ST	TY	FT	P	O	G	TL
๑๖. หงษ์ทองลีลา	+Sy	+R	+S	+P ₂	+O ₂	+G ₂	4
๑๗. สร้อยสน	+Sy	+R	+S	+P ₁₋₂	+O ₁₋₂	+G ₂	4
๑๘. สิงหบาท	+Sy	+L ₁	+S	+P ₂			
๑๙. กลอนลีลิต	+Sy	+L ₂	+S	+P ₂			
๒๐. ก กา	+Sy	+L ₄	+S	+P ₂			
๒๑. ก กา กน	+Sy	+L ₄	+S	+P ₂			
๒๒. ก กา กน กง	+Sy	+L ₄	+S	+P ₂			
๒๓. ก กา กน กง กค	+Sy	+L ₄	+S	+P ₂			
๒๔. จตุรงค์ขะมก	+Sy	+L ₁	+S	+P ₂			
๒๕. กอขหลัง เข้าคลอง	+Sy	+L ₅	+S	+P ₂			
๒๖. งูกินหาง	+Sy	+RL ₂	+M	+P ₁	+O ₃	+G ₂	6
๒๗. คลาซ่อนสุก	+SY	+RL ₂	+M	+P ₂	+O ₂	+G ₂	4
๒๘. กระจายนมณฑล	+AL	+L	+S	+P ₂			
๒๙. สบัสบั้ง	+Mx	+R	+S	+P ₁	+OSy ₁	+G ₂	4
					C ₁		

จากตาราง เห็นได้ว่ากลบทที่ห้าหน้าที่ยี่บรรยาย เหตุการณ์หรือการกระทำของตัวละครเป็นกลบทที่สร้างกลด้วยเสียง พยางค์ ตัวอักษร และกลไกผสมมีอัตราส่วน ๕ : ๒๒:๑:๑ แบบของกลมี การซ้ำ การกำหนดเฉพาะ การซ้ำและการกำหนดเฉพาะ เป็นอัตราส่วน ๑๘:๕: ๒ ลักษณะของกลจะมีทั้งแบบธรรมดาและซับซ้อนเป็นอัตราส่วน ๒๗:๒

การเกิดของกลจะมีทั้งเกิดในวรรคเดียวกัน ต่างวรรคและ เกิดทั้งวรรคเดียวกันและต่างวรรคเป็นอัตราส่วน ๑๕:๑๓:๑ มีจำนวนของหน่วยต้นแบบ $O_1:O_2:O_3 = ๗:๕:๔$ มีจำนวนของหน่วยผลลัพธ์ $G_2:G_3 = ๑๕:๑$ และ มีจำนวนผลรวมของหน่วยผลลัพธ์ $TL_2 : TL_4 : TL_6$ เป็นอัตราส่วน ๗:๘:๕

๔.๒.๓ กลบที่หาหน้าที่บรรยายทั้ง เหตุการณ์และความรู้สึกของตัวละคร

กลบที่หาหน้าที่ทั้งบรรยาย เหตุการณ์และความรู้สึกของตัวละครหมายถึงกลบที่หาหน้าที่ในการดำเนินเรื่อง โดยจะบรรยายทั้ง เหตุการณ์หรือการกระทำของตัวละครและความรู้สึกของตัวละครด้วย มีทั้งหมด ๒๔ กลบดังแสดงไว้ในตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ ๑๔ กลบหลักของกลอนกลบที่หาหน้าที่บรรยายทั้ง เหตุการณ์และความรู้สึก

ชื่อกลบ	ST	TY	FT	P	O	G	TL
๑. สิงห์โคเล่นหาง	+V	+R	+S	+P ₁	+O ₁	+G ₂	2
๒. เบลวรรณห่าสี	+C	+R	+S	+P ₁	+O ₁	+G ₅	5
๓. งูกระหวัดหาง	+C	+R	+S	+P ₂	+O ₁	+G ₂	2
๔. กบเค้นสลัก เพ็ชร	+CY	+R	+S	+P ₁	+OC ₃ V ₂	+G ₂₋₃	15
๕. นาคราชแผลงฤทธิ์	+CY	+R	+S	+P ₁₋₂	+O ₅	+G ₂	10
๖. ธงนำริ้ว	+Sy	+R	+S	+P ₁	+O ₁	+G ₂	2
๗. ครีพิธพรรณ	+Sy	+R	+S	+P ₁	+O ₁	+G ₃	3
๘. สารถีชักรก	+Sy	+R	+S	+P ₁	+O ₂	+G ₂	4
๙. คุรียงควาเรียง	+Sy	+R	+S	+P ₁	+O ₃	+G ₂	6
๑๐. กะแตค่าไม้	+Sy	+R	+S	+P ₁	+O ₁₋₃	+G ₂	6

ตารางที่ ๑๔ กลไกหลักของกลอนกลบทที่หาหน้าทีบรรยายทั้ง เหตุการณ์และความรู้สึกฯ(ต่อ)

ชื่อกลบท	ST	TY	FT	P	O	G	TL
๑๑. นาคเกี้ยวกระหวัด	+Sy	+R	+S	+P ₂	+O ₂	+G ₂	4
๑๒. ตะเข็บไต้ซอน	+Sy	+L ₃	+S	+P ₂			
๑๓. ก กา กน กง กค กก	+Sy	+L ₄	+S	+P ₂			
๑๔. ก กา กน กง กค กก กบ	+Sy	+L ₄	+S	+P ₂			
๑๕. ก กา กน กง กค กก กบ กม	+Sy	+L ₄	+S	+P ₂			
๑๖. อินทาทิกร	+Sy	+L	+S	+P ₂			
๑๗. กลมกลืนกลอน	+Sy	+RL	+M	+P ₁	+O ₂	+G ₂	4
๑๘. คมในฝัก	+Sy	+RL	+M	+P ₁	+O ₁₋₃	+G ₂	6
๑๙. ม้าลาพอง	+Sy	+RL	+M	+P ₁	+O ₃₋₄	+G ₂	8
๒๐. ลิ่นตะกวดคะนอง	+Sy	+RL	+M	+P ₂	+O ₁₋₅	+G ₂	10
๒๑. คอกไม้พวงคานอง	+Sy	+RL	+M	+P ₂	+O ₄	+G ₄	16
๒๒. โสภนาอนุกุล	+AL	+L	+S	+P ₂			
๒๓. อักษรระลอก	+Mx	+R	+S	+P ₁	+OSy ₁	+G ₂	4
					C ₁		
๒๔. นาคบริพันธ์	+Mx	+R	+S	+P ₂	+OSy ₂	+G ₂	6
					C ₁		

จากตาราง เห็นได้ว่ากลบทที่หาหน้าทีบรรยาย เหตุการณ์หรือการกระทำของตัวละคร รวมทั้งความรู้สึกของตัวละครจะเป็นกลบทที่สร้างกล ด้วยเสียง พยางค์ ตัวอักษร

และกลไกผสมโดยมีอัตราส่วน ๕:๑๖:๑:๒ แบบของกลไกการซ้ำ การกำหนดเฉพาะและการซ้ำและการกำหนดเฉพาะเป็นอัตราส่วน ๑๓:๖:๕ ลักษณะของกลไกจะมีทั้งแบบธรรมดาและแบบซับซ้อนในอัตราส่วน ๑๙:๕ การเกิดของกลไกจะมีทั้งเกิดในวรรคเดียวกัน ต่างวรรคและเกิดทั้งวรรคเดียวกันและต่างวรรคเป็นอัตราส่วน ๑๒:๑๑:๑ มีจำนวนของหน่วยค้นแบบ $O_1:O_2:O_3:O_4:O_5 = ๕:๕:๕:๒:๓$ มีจำนวนของหน่วยผลลัพธ์ $G_2:G_3:G_4:G_5 = ๑๔:๒:๑:๑$ และมีจำนวนผลรวมของหน่วยผลลัพธ์ $TL_2:TL_3:TL_4:TL_5:TL_6:TL_8:TL_{10-16} = ๓:๑:๕:๑:๕:๑:๕$

๔.๒.๔ กลบทที่ทำหน้าที่บรรยายธรรมชาติและอารมณ์หรือความรู้สึก

กลบทที่ทำหน้าที่บรรยายธรรมชาติและอารมณ์หรือความรู้สึกหมายถึงกลบทที่ไม่ใช่การบรรยายเนื้อเรื่องโดยตรงแต่จะเป็นการบรรยายเพิ่มเติมเกี่ยวกับธรรมชาติ อารมณ์ ความรู้สึก ความสวยงาม ฯลฯ เพื่อเป็นการเพิ่มสีสันให้เนื้อเรื่องน่าอ่านยิ่งขึ้นหรืออาจเป็นกลบทที่ใช้ให้ใคร่ หรือบอกจุดมุ่งหมายในการแต่งก็ได้ กลบทเหล่านี้หากคัดออกไปก็ไม่ได้ทำให้ผู้อ่านขาดความเข้าใจและความต่อเนื่อง เกี่ยวกับเนื้อเรื่องแต่อาจจะขาดรสชาติ ความไพเราะ ความกระตือรือร้นเหมือนอารมณ์ได้ และที่สำคัญคือกลบทเหล่านี้เป็นชนบของการแต่งคาบระพันธ์ของกวีไทยกลบทที่ทำหน้าที่นี้มีทั้งหมด ๒๓ กลบท ดังแสดงให้เห็นในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๑๔ แสดงกลไกหลักของกลอนกลบทที่ทำหน้าที่บรรยายธรรมชาติฯ

ชื่อกลบท	ST	TY	FT	P	O	G	TL
๑. อักษรล้วน	+C	+R	+S	+P ₁	+O ₁	+G ₈	8
๒. กับคำสามตอน	+C, V	+R	+S	+P ₁	+O ₂ V ₂	+G ₂	8

ตารางที่ ๑๕ แสดงกลาบทหลักของกลอนกลบทที่หาหน้าทีบรรยายธรรมชาติฯ(ต่อ)

ชื่อกลบท	ST	TY	FT	P	O	G	TL
๓. กบเค้นค้อยหอย	+C,V	+R	+S	+P ₁	+OC ₃ V ₁	+G ₂	8
๔. อักษรสลับล้วน	+C,V	+R	+S	+P ₁	+OC ₃ V ₂	+G ₂₋₃	15
๕. นารายณ์ทรงเครื่อง	+C,V	+R	+S	+P ₁	+OC ₄ V ₁	+G ₂	10
๖. กุมรินเซษทราบเกษร	+Sy	+R	+S	+P ₁	+O ₂₋₅	+G ₂	10
๗. กวางเดินคง	+Sy	+R	+S	+P ₂	+O ₁	+G ₂	2
๘. จตุรงค์ประดับ	+Sy	+R	+S	+P ₂	+O ₂	+G ₂	4
๙. บัวบานกลีบ(ชชาย)	+Sy	+R	+S	+P ₂	+O ₂	+G ₂	4
๑๐. ทศประวัติ	+Sy	+R	+S	+P ₂	+O ₃	+G ₂	6
๑๑. คุณบท	+Sy	+L ₂	+S	+P ₂			
๑๒. บารโศภัก	+Sy	+L ₃	+S	+P ₂			
๑๓. วสันตศิลาภาที	+Sy	+L ₃	+S	+P ₂			
๑๔. มาลีน้ำเสก	+Sy	+L ₃	+S	+P ₂			
๑๖. อักษรกลอนค้าย	+Sy	+L ₄	+S	+P ₂			
๑๗. นกทางปีก	+Sy	+RL ₂	+M	+P ₁	+O ₂	+G ₂	4
๑๘. อธิบตีอักษร	+ALC	+L	+S	+P ₂			
๑๙. วิมลภาที	+ALC	+L	+S	+P ₂			
๒๐. กบเค้นกลางสระบัว	+Mx	+R	+S	+P ₁	+OSy ₁ C ₂ V ₁	+G ₂	8

ตารางที่ ๑๕ แสดงกลไกหลักของกลอนกลบทที่ห้าหน้าที่ยุทธศาสตร์ชาติ (ต่อ)

ชื่อกลบท	ST	TY	FT	P	O	G	TL
๒๑. จตุรคณายก	+Mx	+R	+S	+P ₁	+OSy ₁ C ₂ V ₁	+G ₂₋₄	16
๒๒. พินประสาธน์	+Mx	+R	+S	+P ₁	+OSy ₁ C ₂ V ₃	+G ₂₋₃	18
๒๓. ศรีประคัมภ์	+Mx	+RL	+M	+P ₁	+OSy ₁	+G ₃	3

จากตาราง เห็นได้ว่ากลบทที่ห้าหน้าที่ยุทธศาสตร์ชาติหรือ อารมณ์และความรู้สึกนี้เป็นกลบทที่สร้างกลด้วย เสียง พยางค์ ตัวอักษรและกลไกผสมในอัตราส่วน ๕:๑๒:๒:๔ แบบของกลจะใช้ การซ้ำ การกำหนดเฉพาะ การซ้ำและการกำหนดเฉพาะในอัตราส่วน ๑๓:๘:๒ ลักษณะของกลมีทั้งแบบธรรมดาและแบบซับซ้อนในอัตราส่วน ๒๑: ๒ การเกิดของกล จะมีทั้ง เกิดนวรรคเดียวกันและต่างวรรคเป็นอัตราส่วน ๑๑:๑๒ มีจำนวนของหน่วยต้นแบบ $O_1:O_2:O_3:O_4:O_5:O_6 = ๓:๓:๑:๔:๓:๑$ มีจำนวนของหน่วยผลลัพธ์ $G_2:G_3:G_4 :G_8 = ๑๐:๓:๑:๑$ มีจำนวนผลรวมของหน่วยผลลัพธ์ $TL_2: TL_3: TL_4: TL_6 : TL_8: TL_{10-18} = ๑:๑:๓:๑:๔:๕$

จากการวิเคราะห์กลอนกลบททั้ง ๔ กลุ่ม เห็นได้ว่า กลอนกลบททั้ง ๔ กลุ่มนี้จะมีชนิดของกล แบบของกล ลักษณะของกลและตำแหน่งที่เกิดของกล ในอัตราส่วนที่มันแตกต่างกันหรือหลากหลายกันมากนัก แต่สิ่งที่มีความแตกต่างกันและมีความหลากหลายกันอย่างน่าสนใจก็คือ จำนวนของหน่วยต้นแบบ จำนวนของหน่วยผลลัพธ์ และจำนวนของผลรวมของหน่วยผลลัพธ์ ซึ่งผู้วิจัยจะนำมาเปรียบเทียบไว้ให้เห็นทั้ง ๔ กลุ่มอีกครั้งหนึ่ง โดยจะใช้สถิติที่แสดงค่าเป็นสัดส่วนหรือเปอร์เซ็นต์ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๑๖ แสดงอัตราส่วนและสัดส่วนของจำนวนหน่วยต้นแบบของกล(๐)

หน้าที่ของกลบท	จำนวนของหน่วยต้นแบบ						
	๐ ₁	๐ ₂	๐ ₃	๐ ₄	๐ ₅	๐ ₆	รวม
๑. สลับและสรุปเรื่อง	3 (50)	2 (33)	1 (17)	-	-	-	6 (100)
๒. บรรยายเหตุการณ์	7 (35)	9 (45)	4 (20)	-	-	-	20 (100)
๓. บรรยายเหตุการณ์และ ความรู้สึก	5 (28)	4 (22)	4 (22)	2 (11)	3 (17)	-	18 (100)
๔. บรรยายธรรมชาติ	3 (25)	3 (20)	1 (6)	4 (27)	3 (20)	1 (6)	15 (100)

จากตารางเห็นได้ว่า กลบทสลับและสรุปเรื่องจะมีจำนวนของหน่วยต้นแบบ ๑ หน่วยมากที่สุดคือ ๕๐ % มีจำนวนของหน่วยต้นแบบ ๒ หน่วย มากรองลงไปคือ ๓๓ % และมีจำนวนของหน่วยต้นแบบ ๓ หน่วย น้อยที่สุดคือ ๑๗ %

กลบทบรรยายเหตุการณ์จะมีจำนวนของหน่วยต้นแบบ ๒ หน่วย มากที่สุดคือ ๔๕ % มีจำนวนของหน่วยต้นแบบ ๑ หน่วย มากรองลงไปคือ ๓๕ % และมีจำนวนของหน่วยต้นแบบ ๓ หน่วย น้อยที่สุดคือ ๒๐ %

กลบทบรรยายเหตุการณ์ และความรู้สึกของตัวละครจะมีจำนวนของหน่วยต้นแบบ ๑ หน่วยมากที่สุดคือ ๒๘ % มีจำนวนของหน่วยต้นแบบ ๒ หน่วยและ ๓ หน่วย มากรองลงไปคือ ต้นแบบละ ๒๒ % มีจำนวนของหน่วยต้นแบบ ๔ หน่วย ๑๑ % และมีจำนวนของหน่วยต้นแบบ ๕ หน่วย น้อยที่สุดคือ ๑๑ %

สำหรับกลบทบรรยายธรรมชาตินั้นจะมี จำนวนของหน่วยคันแบบ ๔ หน่วย มากที่สุดคือ ๒๗ % มีจำนวนของหน่วยคันแบบ ๑ หน่วย ๒ หน่วย และ ๔ หน่วย มากรองลงมาคือ คันแบบละ ๒๐ % และมีจำนวนของหน่วยคันแบบ ๓ หน่วย และ ๖ หน่วย น้อยที่สุดคือ คันแบบละ ๖ %

จากสัดส่วนของจำนวนหน่วยคันแบบที่ปรากฏในกลบทแต่ละกลุ่มนี้ แสดงให้เห็นแนวโน้มว่า กลบทสลัและสรุปเรื่องและกลบทบรรยายเหตุการณ์มีแนวโน้มที่จะใช้จำนวนของหน่วยคันแบบที่เิ่มหลากหลายคือ มีจำนวนของหน่วยคันแบบตั้งแต่ ๑-๓ หน่วยเท่านั้นและจะใช้จำนวนของหน่วยคันแบบ ๑ หรือ ๒ หน่วยเป็นสัดส่วนที่มากกว่าจำนวนของหน่วยคันแบบที่มีจำนวนมากหน่วยด้วย ในขณะที่กลบทบรรยายเหตุการณ์และความรู้สึก และกลบทบรรยายธรรมชาตินั้น จะมีแนวโน้มตรงกันข้ามคือ จะใช้จำนวนของหน่วยคันแบบที่มีจำนวนหลากหลายมากกว่าคือ มีจำนวนของหน่วยคันแบบได้ตั้งแต่ ๑-๖ หน่วย และมีภาการใช้จำนวนของหน่วยคันแบบ ๑ หรือ ๒ หน่วยเป็นสัดส่วนที่ น้อยกว่า ๒ กลบทที่กล่าวมาข้างต้น

ส่วนจำนวนของหน่วยผลลัพธ์ กลบทที่ทำหน้าที่ต่างกันทั้ง ๔ กลุ่มก็จะมีสัดส่วนของการใช้จำนวนของหน่วยผลลัพธ์แตกต่างกันไป ดังแสดงไว้ในตารางที่ ๑๗ ต่อไปนี้

ตารางที่ ๑๗ แสดงอัตราส่วนและสัดส่วนของจำนวนของหน่วยผลลัพธ์(G)

หน้าที่ของกลบท	จำนวนของหน่วยผลลัพธ์					
	G ₂	G ₃	G ₄	G ₅	G ₈	รวม
๑. สลับและสรุปเรื่อง	5 (83)	1 (17)	-	-	-	6 (100)
๒. บรรยายเหตุการณ์	19 (95)	1 (5)	-	-	-	20 (100)
๓. บรรยายเหตุการณ์และความรู้สึก	14 (78)	2 (11)	1 (5)	1 (5)	-	18 (100)
๔. บรรยายธรรมชาติ	10 (67)	3 (20)	1 (6)	-	1 (6)	15

จากตารางเห็นได้ว่า กลบทสลับและสรุปเรื่องจะมีจำนวนของหน่วยผลลัพธ์ ๒ หน่วย มากที่สุดคือ ๘๓ % และมีจำนวนของหน่วยผลลัพธ์ ๓ หน่วยน้อยที่สุดคือ ๑๗ %

กลบทบรรยายเหตุการณ์ จะมีจำนวนของหน่วยผลลัพธ์ ๒ หน่วยมากที่สุดคือ ๙๕ % และมีจำนวนของหน่วยผลลัพธ์ ๓ หน่วยน้อยที่สุดคือ ๕ %

กลบทบรรยายเหตุการณ์และความรู้สึกของตัวละครจะมีจำนวนของหน่วยผลลัพธ์ ๒ หน่วย มากที่สุดคือ ๗๘ % มีจำนวนของหน่วยผลลัพธ์ ๓ หน่วยมากที่สุดรองลงมาก็คือ ๑๑ % และมีจำนวนของหน่วยผลลัพธ์ ๔ หน่วย และ ๕ หน่วยน้อยที่สุดเท่ากันคือ ๕ %

ส่วนกลบทบรรยายธรรมชาติ จะมีจำนวนของหน่วยผลลัพธ์ ๒ หน่วย มากที่สุดคือ ๖๗ % มีจำนวนของหน่วยผลลัพธ์ ๓ หน่วย มากรองลงมาก็คือ ๒๐ % และมีจำนวนของหน่วยผลลัพธ์ ๔ หน่วยและ ๖ หน่วย น้อยที่สุดเท่ากันคือ ๖ %

จากสัดส่วนของจำนวนของหน่วยผลลัพธ์ที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า ถึงแม้ทุกกลบทจะมีจำนวนของหน่วยผลลัพธ์มากที่สุดเป็นจำนวน ๒ หน่วยเท่ากัน แต่สัดส่วนในการใช้มากน้อยจะแตกต่างกันคือ กลบทบรรยายเหตุการณ์และความรู้สึก และกลบทบรรยายธรรมชาติามีแนวโน้มที่ใช้จำนวนของหน่วยผลลัพธ์ ๒ หน่วย น้อยกว่ากลบทสลับและสรุปเรื่อง และกลบทบรรยายเหตุการณ์และในขณะเดียวกันก็มีการใช้จำนวนของหน่วยผลลัพธ์ที่มากกว่าหน่วยมากกว่าด้วย คือมีการใช้จำนวนของหน่วยผลลัพธ์ตั้งแต่ ๒-๘ หน่วย ต่างจากกลบทสลับและสรุปเรื่องและกลบทบรรยายเหตุการณ์ซึ่งจะมีจำนวนของหน่วยผลลัพธ์ตั้งแต่ ๒-๓ หน่วยเท่านั้น สำหรับจำนวนผลรวมของหน่วยผลลัพธ์นั้น กลบทที่ทำหน้าที่ต่างกันทั้ง ๔ กลุ่มจะมีจำนวนผลรวมของหน่วยผลลัพธ์ที่แตกต่างกันดังแสดงไว้ในตารางที่ ๑๘ ต่อไปนี้

ตารางที่ ๑๘ แสดงอัตราส่วนและสัดส่วนของจำนวนผลรวมของหน่วยผลลัพธ์(TL)

หน้าที่ของกลบท	จำนวนผลรวมของหน่วยผลลัพธ์						
	TL ₂	TL ₃	TL ₄	TL ₅₋₆	TL ₈	TL _{>10}	รวม
๑. สลับและสรุปเรื่อง	2 (33)	1 (17)	2 (33)	1 (17)	-	-	6 (100)
๒. บรรยายเหตุการณ์	7 (35)	-	8 (40)	5 (25)	-	-	20 (100)
๓. บรรยายเหตุการณ์และความรู้สึก	3 (17)	1 (5)	4 (22)	5 (28)	1 (5)	4 (23)	18 (100)
๔. บรรยายธรรมชาติ	1 (6)	1 (6)	3 (20)	1 (7)	4 (27)	5 (33)	15 (100)

จากตาราง เห็นได้ว่า กลบทสลับและสรุปเรื่องจะมีจำนวนของหน่วยผลลัพธ์ ๒ หน่วย และ ๔ หน่วยมากที่สุดเท่ากันคือ ๓๓ % มีจำนวนผลรวมของหน่วยผลลัพธ์ ๓ หน่วย และ ๔-๖ หน่วย น้อยที่สุดเท่ากันคือ ๑๗ %

กลบทบรรยาย เหตุการณ์จะมีจำนวนผลรวมของหน่วยผลลัพธ์ ๔ หน่วย มากที่สุดคือ ๔๐ % มีจำนวนผลรวมของหน่วยผลลัพธ์ ๒ หน่วย มากรองลงมาคือ ๓๔ % และมีจำนวนผลรวมของหน่วยผลลัพธ์ ๔-๖ หน่วย น้อยที่สุดคือ ๒๔ %

กลบทบรรยาย เหตุการณ์และความรู้สึกของตัวละครจะมีจำนวนผลรวมของหน่วยผลลัพธ์ ๔-๖ หน่วยมากที่สุดคือ ๒๘ % มีจำนวนผลรวมของหน่วยผลลัพธ์ ๔ หน่วยและมากกว่า ๑๐ หน่วยมากรองลงมาคือ ๒๒ % มีจำนวนผลรวมของหน่วยผลลัพธ์ ๒ หน่วยน้อยลงมาคือ ๑๗ % และมีจำนวนผลรวมของหน่วยผลลัพธ์ ๓ หน่วย และ ๘ หน่วย น้อยที่สุดคือ ๔ %

กลบทบรรยาย ธรรมชาติจะมีจำนวนผลรวมของหน่วยผลลัพธ์มากกว่า ๑๐ หน่วย เป็นจำนวนมากที่สุดคือ ๓๓ % มีจำนวนของหน่วยผลลัพธ์ ๘ หน่วย มากรองลงมาคือ ๒๗ % มีจำนวนของหน่วยผลลัพธ์ ๔ หน่วยน้อยลงมาคือ ๒๐ % และมีจำนวนผลรวมของหน่วยผลลัพธ์ ๒ หน่วย ๓ หน่วย และ ๔-๖ หน่วย น้อยที่สุดคือ ๖ %

จากสัดส่วนของจำนวนผลรวมของหน่วยผลลัพธ์ที่กล่าวมาจะแสดงให้เห็นความแตกต่างของจำนวนผลรวมของหน่วยผลลัพธ์ที่ปรากฏในกลบทแต่ละชนิดได้ชัดเจนคือ กลบทบรรยาย ธรรมชาติ และกลบทบรรยาย เหตุการณ์และความรู้สึกจะมีแนวโน้มของการใช้จำนวนผลรวมของหน่วยผลลัพธ์มากหน่วย เป็นสัดส่วนที่มากกว่าการใช้จำนวนผลรวมของหน่วยผลลัพธ์น้อยหน่วย ในขณะที่กลบทสลับและสรุปเรื่องและกลบทบรรยาย เหตุการณ์จะมีแนวโน้มของการใช้จำนวนผลรวมของหน่วยผลลัพธ์น้อยหน่วย เป็นสัดส่วนที่มากกว่าการใช้จำนวนผลรวมของหน่วยผลลัพธ์มากหน่วยและ ไม่มีการใช้จำนวนผลรวมของหน่วยผลลัพธ์ตั้งแต่ ๘ ถึงมากกว่า ๑๐ หน่วยเลย

จากการเปรียบเทียบให้เห็นสัดส่วนของการใช้จำนวนของหน่วยต้นแบบ จำนวนของหน่วยผลลัพธ์ และจำนวนผลรวมของหน่วยผลลัพธ์ที่ปรากฏในกลบทที่ทำหน้าที่สลับและสรุปเรื่อง กลบทที่ทำหน้าที่บรรยาย เหตุการณ์ กลบทที่ทำหน้าที่ทั้งบรรยาย เหตุการณ์และ

ความรู้สึก และกลบทที่หาหน้าทีบรรยายธรรมชาติฯ ทั้งหมดนั้น ทานให้สามารถสรุปถึงความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกับเนื้อหาของกลอนกลบทได้ว่า มีความสัมพันธ์แยก เป็น ๒ ประการคือ

๑. ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกับเนื้อหาที่หาหน้าทีสลับและสรุปเรื่องและบรรยาย เหตุการณ์หรือตัวละคร คือ เนื้อหาที่ใช้ในการดำเนินเรื่องราวต่อเนื่องกันขึ้นซึ่งจะหาให้ผู้รับสารได้รับรู้ว่าทำอะไร ที่ไหน อย่างไร ก็จะใช้รูปแบบของกลบทที่ไม่ซับซ้อนหรือหลากหลายมากนัก โดยเฉพาะ จะไม่ใช้จำนวนของหน่วยต้นแบบ จำนวนของหน่วยผลลัพธ์และจำนวนผลรวมของหน่วยผลลัพธ์มากหน่วย ทั้งนี้เพราะกวีต้องการให้ผู้รับสาร เข้าใจและติดตามเรื่องได้โดยง่ายไม่เกิดความสับสน เนื่องจากถ้ามีจำนวนของหน่วยต่างๆ ที่กล่าวมา มาก จะหาให้การดำเนินเรื่องไม่ต่อเนื่องกันเท่าที่ควร เพราะการแต่งต้องมุ่งไปที่ข้อบังคับของกลมากกว่าซึ่งจะหาให้ยุ่งยากมากกว่าในการที่จะหาคำที่มีความหมายตามต้องการและยังต้องเป็นคำที่ตรงกับข้อบังคับอีกด้วย นั่นคือมีความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบที่ไม่ซับซ้อนมากกับเนื้อหาที่หาหน้าทีในการดำเนินเรื่องอย่าง เดียว

๒. ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกับเนื้อหาที่หาหน้าทีบรรยายทั้ง เหตุการณ์ และความรู้สึกของตัวละครหรือบรรยายธรรมชาติ อารมณ์และความรู้สึกต่างๆ โดยเฉพาะจะมีการใช้จำนวนของหน่วยต้นแบบหลากหลายมากหน่วยยิ่งขึ้น จำนวนหน่วยผลลัพธ์และจำนวนผลรวมของหน่วยผลลัพธ์ก็มีจำนวนหลากหลายและมีการใช้ในสัดส่วนที่มากกว่ากลบทที่หาหน้าทีสลับและสรุปเรื่องและกลบทที่หาหน้าทีบรรยาย เหตุการณ์ต่างๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกวีต้องการให้ผู้รับสาร เกิดความสับสน อันจะหาให้เกิดความไม่คงที่ทางอารมณ์คล้ายความกวีใบ้โดยง่าย นั่นคือมีความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบที่ซับซ้อนมากกว่ากับเนื้อหาที่เป็นการบรรยายทั้ง เหตุการณ์ และความรู้สึกตลอดจน เนื้อหาที่ใช้บรรยายธรรมชาติหรือ เนื้อหาที่ถือ เป็นขนบในการแต่งร้อยกรองของกวีไทย

จากที่กล่าวมาทั้งหมดในบทนี้สรุปได้ว่า กลอนกลบทที่ปรากฏในหนังสือศรีวิบุลยคติ ชาติคก คำราเพลงยาวกลบทและกลอักษรและกลบทสุภาภิตจะมีความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบของกลบทกับชื่อของกลบท ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบของกลบทกับเนื้อหาของกลอนกลบทเท่าที่วิเคราะห์ในกลบทศรีวิบุลยคติชาติคกนั้น พบว่ามีความสัมพันธ์แยก เป็น ๒ แบบใหญ่ ดังกล่าวข้างต้น